

Zwaartepunten van de nieuwe boswetgeving in Vlaanderen

De boswetgeving in België werd lange tijd volledig bepaald door het "Boswetboek van 1854". Door de recente regionalisatie van België in 3 gewesten (Vlaanderen, Wallonië en Brussel) kan elk gewest zijn eigen bosbeleid voeren. Als gevolg hiervan werd in Vlaanderen het "Bosdecreet" van 13 juni 1990 aangenomen.

Doelstellingen en klemtonen van het Vlaamse Bosdecreet

1. Het Bosdecreet is geldig voor alle bossen in Vlaanderen, zowel openbare bossen als privé-bossen. Het oude boswetboek was enkel geldig voor de openbare bossen.
2. De algemene doelstellingen worden als volgt geformuleerd: het behoud, de bescherming, de aanleg en het beheer van de bossen.
3. De multifunktionaliteit van het bos wordt juridisch erkend. Naast de economische functie, worden ook de sociale en educatieve functie, de schermfunctie, de ecologische functie en de wetenschappelijke functie sterk beklemtoond.
4. Een aantal voorschriften is specifiek geldig voor het privé-bos. Uiteraard zijn deze bepalingen minder ingrijpend dan deze die gelden voor het openbaar bos. De meest vergaande bepalingen gelden voor de domeinbossen.
5. De autonomie van de openbare bouseigenaar is toege-

Summary:

Major features of the new Forest Decree in Flanders.

Due to the regionalization of Belgium, the Forest Decree of 13 June 1990 was made. This Decree is valid for all forests and has four specific objectives : the maintenance, the protection, the establishment and the management of the forests.

The multifunctionality of the forest is stressed. The Forest Service is charged with important tasks and responsibilities. The autonomy of the local authorities has raised. The major changes, however, concern the private forests. All forest owners have to make an inventory and most of them a simple management plan too. In reverse they are supported by advice of the Forest Service and by incentives. The formation of forest grouping is also stimulated.

The hampering of the establishment of new forests, partly by Agricultural Services and partly by Nature Conservation Services, is considered as the main negative point. Also the question arises, if there will be enough working means to carry out the Forest Decree in practice.

nomen in vergelijking met het oude boswetboek. Hij heeft het recht zelf het beheersplan op te maken.

6. Het bosdecreet regelt de toegankelijkheid van het bos. In principe wordt het openbaar bos toegankelijk gesteld voor het publiek.
7. Het ecologisch gericht bosbeheer wordt aangemoedigd. Bijzondere aandacht wordt gewijd aan de natuurwaarden van het openbaar bos.
8. Het opmaken van een beleidsplanning op lange termijn wordt verplicht. Op basis hiervan moeten uitvoeringsplannen opgemaakt worden.
9. Het Bosdecreet geeft een grote rechtszekerheid, zowel aan de bosbezitter als aan de bosgebruiker.
10. De samenwerking tussen alle betrokken partijen wordt aangemoedigd. Het Bosdecreet

tracht zijn doel te bereiken, niet door repressieve bepalingen, maar wel door positief gerichte maatregelen.

Instrumenten om doelstellingen te bereiken

1. Een aantal begrippen wordt duidelijk omschreven. Het begrip bos werd als volgt geformuleerd: "een grondoppervlakte waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoort en die één of meer functies vervult". Ter verduidelijking wordt ook aangegeven welke oppervlakten zeker onder het decreet vallen en welke er niet onder vallen.
2. Aan het Bosbeheer wordt een belangrijke opdracht toegewezen. Het is belast met de toepassing van de

- bosregeling op alle bossen en met het toezicht op het beheer. Alle openbare bossen worden door het Bosbeheer beheerd.
3. Aan het privé-bos wordt de verplichting opgelegd een beheersplan op te stellen. Het Bosbeheer moet het beheersplan goedkeuren. Elke privé-boseigenaar moet om de 10 jaar een inventaris van zijn bossen maken.
 4. Om de bouseigenaar te stimuleren worden allerlei subsidies voorzien.
 5. Om het versnipperd bospatrimonium beter te kunnen beheren, is de mogelijkheid voorzien van vrijwillige bosgroepering. Alle vormen van samenwerking tussen openbare en privé-bouseigenaren zijn mogelijk. Financiële ondersteuning moedigen dit beleid aan.
 6. De Vlaamse Hoge Bosraad wordt als adviesorgaan ingesteld. Vijftig procent van zijn leden moeten vertegenwoordigers van bouseigenaren zijn.
 7. De voorschriften van het Boswetboek inzake politionele opdrachten en rechtsvervolgging blijven behouden. Deze materie behoort immers niet tot de bevoegdheid van de gewesten.

De functies van het bos

Vijf functies worden in het bosdecreet speciaal beklemtoond.

De economische functie.

Het is opvallend dat aan de economische functie maar twee artikelen gewijd worden. De voornaamste bepalingen zijn:

- Het bos moet beschouwd worden als een hernieuwbare natuurlijke hulpbron.
- Het Bosbeheer moet in alle openbare bossen het na te streven voorraadspeil vastleg-

gen en het jaarlijks gemiddeld kapquantum bepalen.

- Elke overschrijding van het in het beheersplan vastgelegde kapquantum moet gecompenseerd worden.

De sociale en educatieve functie.
De belangrijkste punten kunnen als volgt samengevat worden.

1. Alle openbare bossen zijn in principe toegankelijk voor het publiek.
2. De privé-bossen zijn in principe ontoegankelijk. Zij kunnen evenwel opengesteld worden.
3. De bossen zijn enkel toegankelijk op de bestaande wegen.
4. De bosrecreatie mag niet leiden tot enige schade aan het bos.
5. Voor het openstellen van bossen kunnen, zowel door openbare als door privé-eigenaren, subsidies bekomen worden.

Het Bosdecreet benadrukt dat de bosrecreatie in geen geval mag leiden tot schade aan het bos, o.a. door volgende bepalingen :

- de mogelijkheid om bossen in verweer te stellen;
- de privé-bossen zijn enkel toegankelijk voor deze vormen van recreatie die niet strijdig zijn met het bosbehoud;
- in openbare bossen is gemotoriseerd verkeer verboden; ruiters mogen alleen de paden gebruiken die door het bosbeheer zijn aangeduid.

De schermfunctie van het bos.

De Vlaamse Executieve kan bossen aanwijzen die vooral een schermfunctie te vervullen hebben. Er wordt specifiek verwezen naar volgende vier gevallen:

- bossen voor de bescherming van waterwinningsgebieden;

- bossen gelegen in erosiegevoelige gebieden;
- bossen die een rol spelen in de regulering van het debiet der waterlopen, in de klimaatsregeling en in de waterzuivering;
- bossen die zones afschermen die het leefmilieu belasten.

Volgende punten zijn eveneens van belang :

1. De mogelijkheid wordt voorzien om speciaal voor dit doel nieuwe bossen aan te leggen.
2. De goedkeuring van de eigenaar is niet vereist voor de aanwijzing van schermbossen.
3. Aan de eigenaar van een schermbos wordt een vergoeding toegekend op basis van de opgelegde beperkingen.

De ecologische functie.

Een aantal artikelen handelt specifiek over de zogenaamde "ecologische functie". Deze functie wordt hier evenwel zeer eng beschouwd.

Volgende punten zijn ter zake van belang.

1. De bepalingen slaan uitsluitend op de openbare bossen.
2. Het beheer van de openbare bossen moet rekening houden met volgende streefdoelen:
 - het behoud of het herstel van de natuurlijke flora en fauna;
 - het bevorderen van de inheemse of standplaatsgerichte boomsoorten;
 - het stimuleren van de natuurlijke verjonging;
 - het bevorderen van de ongelijkjarigheid en de ongelijkvormigheid;
 - het bevorderen van het ecologisch evenwicht.
3. In het openbaar bos wordt een reeks handelingen ver-

boden, tenzij deze opgenomen zijn in het beheersplan of mits machtiging van het Bosbeheer:

- het verwijderen van planten of plantendelen;
 - allerlei ingrijpende werkzaamheden aan het bos, die de fysische toestand wijzigen;
 - introduceren van dieren en planten;
 - verdelgen van dieren en planten; op enigerlei wijze verstoren van dieren;
 - vuur maken.
4. Het gebruik van biociden is, evenals de jacht, niet a priori verboden.
5. Alhoewel geen bijzondere bepalingen voorzien zijn voor privé-eigenaren, moeten ook zij in de beheersplannen aangeven in welke mate de ecologische functie aan bod komt.

De wetenschappelijke functie en de bosreservaten.

Grote betwisting bestond over het wezen van de bosreservaten, hun doel en hun plaats in het Bosdecreet. Uiteindelijk werd een hoofdstuk gekoppeld aan de functies van het bos en betiteld als "wetenschappelijke functie en de bosreservaten". De belangrijkste punten zijn:

1. Voor bosreservaten worden bijzondere beschermings- en beheersmaatregelen genomen, omdat zij bij voorrang een wetenschappelijke functie in verband met de bosbouw te vervullen hebben.
2. Het beheer van bosreservaten kan op een dubbele wijze gebeuren:
 - ofwel wordt de groei en de ontwikkeling vrijgelaten;
 - ofwel wordt gestreefd naar het tot stand brengen van typische bosplantengemeenschappen, bosbe-

standstypen en groeivormen.

3. De Vlaamse Executieve kan bosreservaten aanwijzen (eigendom van het Vlaamse Gewest of in huur genomen door het Vlaamse Gewest) of erkennen. De toestemming van de eigenaar is vereist. Bovendien moet de eigenaar vergoed worden voor de opgelegde beperkingen.
4. Bij het beheer moeten dezelfde doelstellingen nagestreefd worden als bij de ecologische functie van openbare bossen.
5. Maatregelen kunnen getroffen worden in de onmiddellijke omgeving van de bosreservaten om de nadelige externe beïnvloeding tegen te gaan. Daarom kan met de eigenaren of gebruikers een beheersovereenkomst worden afgesloten voor volgende punten:
 - het gebruik van biociden;
 - het regelen van de waterstanden;
 - het regelen van het bodemgebruik.
6. Een reeks verbodsbepalingen, analoog met de bepalingen op de ecologische functie in het openbaar bos, is geldig.

Het openbaar bos

Bij het beleid inzake openbare bossen zijn drie belangrijke partijen betrokken: het Bosbeheer, de openbare eigenaren, het openbaar bos.

1. Het Bosbeheer is de functionele dienst die door de Vlaamse Executieve met het beheer van de bossen wordt belast. Zijn opdracht kan in twee punten samengevat worden:
 - de toepassing van de bosregeling op alle bossen en

het toezicht op het beheer;
- het beheer van alle openbare bossen.

Het Bosbeheer is verantwoordelijk voor het volledig beheer in de domeinbossen. In de andere openbare bossen is de opdracht beperkt tot het technisch beheer en tot de controle op de naleving van het beheersplan.

2. De openbare boseigenaar stelt zelf zijn beheersplan vast en keurt het ook zelf goed. Het Bosbeheer moet advies geven en kan beroep aantekenen.

Voor aaneengesloten openbare bosoppervlakten moet een gemeenschappelijk beheersplan opgesteld worden.

3. De functie die het openbaar bos moet vervullen wordt bepaald door de eigenaar, met inachtnaam van het algemeen bosbeleid. Bijzondere bepalingen voor het openbaar bos gelden inzake de verkopeningen, de exploitatie, de schouwing en de controle.

Het privé-bos

De grootste vernieuwing van het Bosdecreet is het betrekken van het privé-bos (70% van het bosareaal) in het algemeen bosbeleid. Volgende krachtlijnen gelden hiervoor:

- het privé-bos moet beter beschermd worden;
- de invoering van het beheersplan zal tot een betere functievervulling van het privé-bos leiden;
- het meervoudig bosgebruik is ook nuttig en wenselijk in het privé-bos;
- het verlenen van toelagen moet niet alleen gezien worden als een bijdrage om de rentabiliteit van het privé-bos te verzekeren, maar ook om het behoud ervan te waarborgen.

Het beheer van het privé-bos

De sleutel van het Bosdecreet is de invoering van het beheersplan in het privé-bos.

Voor elk privé-bos van tenminste 5 ha moet een beheersplan opgesteld worden. Voor aaneengesloten oppervlakten, die elk afzonderlijk kleiner zijn dan 5 hectaren, maar samen groter, moet een gemeenschappelijk beheersplan opgesteld worden. Het beheersplan wordt door de eigenaar opgesteld. Het moet echter door het Bosbeheer goedgekeurd worden. De privé-boseigenaar kan tegen de beslissingen van het Bosbeheer beroep aantekenen.

De kappingen voorzien in een goedgekeurd beheersplan mogen onmiddellijk worden uitgevoerd en zijn niet meldingsplichtig. Alle andere kappingen zijn onderworpen aan een machtiging van het Bosbeheer, behalve de dringende kappingen.

Inzake mogelijkheden voor bebossingen is er zware kritiek op het Bosdecreet. Alhoewel in de doelstelling staat dat de aanleg van bossen moet bevorderd worden, wordt bebossing vaak bemoeilijkt.

- Alle tijdelijke aanplantingen, in uitvoering van de verordeningen van de Europese Gemeenschap betreffende het uit productie nemen van bouwland, (set-aside) vallen niet onder de voorschriften van het Bosdecreet.
- Voor de beplantingen met houtachtige gewassen in agrarische zones zijn vooraf een reeks vergunningen nodig (gemeente-dienst landbouw - dienst bosbouw).
- Voor bebossingen in "natuurgebieden" moet voorafgaand het advies van de Dienst Natuurbehoud ingewonnen worden.

De bescherming van het privé-bos

Een aantal bepalingen heeft betrekking op de bescherming van het privé-bos. Bijzonder te vermelden zijn :

- Voor een ontbossing is, zoals voorheen, de wetgeving op de ruimtelijke ordening van toepassing. Een vergunning van de gemeente is vereist. Het Bosdecreet voorziet evenwel dat thans ook het advies van het Bosbeheer verplicht is.
- De beperkingen op de toegankelijkheid van het privé-bos (geen schade; enkel op aangeduide wegen; geen gemotoriseerd verkeer).
- Bepalingen tegen bosbrand, o.a. verbod vuur te maken.
- Bepalingen tegen bosversnippering. Verdergaande versnippering kon niet verboden worden. Zij wordt afgeremd door de verplichtingen van het beheersplan. Zij wordt deels niet gedaan door de bosgroeperingen.
- Allerlei verbodsbepalingen betreffende schadelijke handelingen worden opgelegd. Hiervan kan enkel afgeweken worden mits toestemming van de eigenaar en machtiging van het Bosbeheer.

Toelage en vergoeding

Ter ondersteuning van het privé-bos worden belangrijke financiële tussenkomsten voorzien. In het privé-bos is voornamelijk subsidie mogelijk in volgende twee gevallen:

- een beplanting van minstens 0,5 ha, op basis van een goedgekeurd plan; openstellen van bossen
- vrijwillige samenvoeging met een totale inbreng van meer dan 5 ha.

Naast subsidies kunnen in bepaalde gevallen ook vergoedingen worden bekomen:

- wanneer het bos als scherm-bos aangewezen wordt;
- in huur nemen van bosreservaten;
- aanwijzing of erkenning als bosreservaat;
- beheersovereenkomsten in de onmiddellijke omgeving van bosreservaten.

De successierechten, die in Vlaanderen zeer hoog zijn, kunnen door het Bosdecreet niet geregeld worden.

De bosbescherming

Een groot aantal artikelen is gewijd aan de bosbescherming. Tot de voornaamste behoren volgende bepalingen.

1. De verkoop van een bos, dat eigendom is van het Vlaamse Gewest, vereist een decreet, de verkoop van een ander openbaar bos de goedkeuring van de Vlaamse Executieve.
2. Ontbossen is slechts mogelijk met een vergunning van de gemeente en na advies van het Bosbeheer.
3. In bepaalde gevallen kunnen bossen onteigend worden.
4. Kaalslag is enkel toegelaten wanneer dit voorzien is in een goedgekeurd beheersplan.
5. Onrechtmatige kappingen worden zwaar gestraft. Indien nodig moeten ook herstelmaatregelen uitgevoerd worden.
6. Belangrijke ingrepen op de bodem en de vegetatie worden streng gereguleerd.
7. Een reeks verbodsbepalingen van algemene aard is zowel geldig in het openbaar bos als in het privé-bos. Afwijkingen zijn mogelijk mits toestemming van de eigenaar en machtiging van het Bosbeheer.
8. Allerlei bepalingen hebben tot doel enerzijds bosbrand

te voorkomen en anderzijds bosbrand te bestrijden.

Beoordeling

Aan het Vlaamse Bosdecreet van 13 juni 1990 is ongetwijfeld een reeks voordelen verbonden :

1. Het heeft betrekking op alle bossen.
2. Het verhoogt de rechtszekerheid van de boseigenaar en van de bosgebruiker.
3. Het beklemtoont de multifunctionaliteit van het bos.
4. Het versterkt de positie van het Bosbeheer en het verhoogt de motivatie van de lokale openbare boseigenaar.
5. De privé-boseigenaar moet een beheersplan opmaken.
6. Ter ondersteuning van het privé-bos worden belangrijke subsidies voorzien.
7. Diverse types van bosgroeperingen worden mogelijk en aangemoedigd.
8. De bescherming van het bos wordt uitgebreid.

Daarnaast zijn helaas ook enkele zwakke punten.

1. De aanleg van bossen en derhalve de uitbreiding van het bospatrimonium wordt bemoeilijkt.
2. De inmenging van andere besturen (natuurbehoud, landbouw) is soms zeer groot. Dit kan tot conflicten en immobilisatie leiden.
3. Een groot aantal uitvoeringsbesluiten moet nog gemaakt worden. Dit zal zeer veel tijd vergen.
4. Er zijn onvoldoende middelen voorzien voor een correcte uitvoering van het decreet.
5. Het grote probleem van de successierechten blijft bestaan.

Algemeen moet evenwel besloten worden dat de positieve punten sterk overwegen. De reacties van de meeste boseigenaren zijn ook gunstig. Sommige gemeenten hadden een nog grotere autonomie gewild. Sommige privé-eigenaren spreken van verstaatsing, maar de kraan van subsidies sluit vele monden.

Samenvatting

Tengevolge van de regionalisatie van België werd in Vlaanderen het Bosdecreet van 13 juni 1990 uitgevaardigd. Dit decreet is geldig voor alle bossen en heeft als doel het behoud, de bescherming, de aanleg en het beheer van de bossen.

De multifunctionaliteit van het bos wordt onderlijnd. Het Bosbeheer wordt belast met belangrijke opdrachten en verantwoordelijkheden. De autonomie van de lokale besturen neemt toe. De grootste veranderingen betreffen de privé-bossen. Alle eigenaren moeten een inventaris maken en de meesten moeten een eenvoudig beheersplan maken. Zij worden ondersteund door advies van het Bosbeheer en door subsidiëringen. De vorming van bosgroeperingen wordt aangemoedigd.

Ongunstig is dat bebossing bemoeilijkt wordt. De vraag stelt zich ook of voldoende middelen aanwezig zijn om het Bosdecreet in de praktijk om te zetten.